

*Nahoře: velitel peruti František Fajtl uniká svým protivníkům v poškozeném Spitfiru.
Za ním se Spitfire rotmistra Karla Pavlíka ve spirále nekontrolovatelně řítí k zemi.
(Ilustrace V.Urbánek)*

Circus 157, Operace Královského britského letectva (RAF) 5. května 1942

(Vzdušná “Bitva národů”)

Podle knihy D. Decuypere “Circus 157”
Přeložila Milena Kolaříková. Barevné fotografie © autorky.

Od jara 1941 byl *Circus* krycím názvem, používaným RAF pro operační taktiku, při níž byla každý den malá skupina bombardérů RAF vysílána na důležité bombardovací mise ve Francii. Bombardéry byly doprovázeny velkým počtem stíhacích letounů Spitfire jak pro vlastní ochranu, tak pro potenciální možnost střetnutí s letouny německé Luftwaffe v leteckých šarvátkách, tzv. *dogfights*.

Piloti nicméně dávali přednost označení *offensive sweep* - útočný průzkum.

Plán: Operace *Circus 157* je naplánována na odpoledne 5. května 1942.

Šest bombardovacích letadel typu Boston 226. perutě (Squadron, Sqn) RAF má v programu bombardování elektrárny v Lille-Sequedin v severní Francii. Bombardéry mají být doprovázeny 36 stíhacími letouny typu Supermarine Spitfire od 64., 122. a 313. peruti RAF.

Protagonisté: Britové, Češi, Kanadáné, Norové, Belgičané, Rodésan a Nizozemec - stíhací piloti a osádky bombardovacích letounů RAF.

Nepřítel: němečtí piloti 26. stíhací perutě Luftwaffe – Jagdgeschwader 26 *Schlageter*

1.a 3.skupiny, s leteckými základnami v belgickém městečku Wevelgem a poblíž francouzského St.Omer.

Wevelgem, květen 1942. Gestikulující Priller po přistání objasňuje svůj nedávný letecký souboj. Na jeho FW 190 A-3 vidíme dvojité ležaté "V" velitele skupiny a jeho osobní logo: srdcové eso. (Foto Roels W.)

Nasazená bojová letadla: 36 Spitfirů RAF, z nichž 24 se střetlo v urputných vzdušných šarvátkách, *dogfights*, s 21 Focke-Wulfy 190 německé Luftwaffe.

Sled událostí 5. května 1942 odpoledne:

14:41 -

313rd RAF (československá) peruť startuje z letecké základny Fairlop u Londýna.

Rotmistr (Sergeant, Sgt) Karel Pavlík - Čech letí v modré sekci, ve Spitfiru BM 361.

14:43 -

122nd RAF (mezinárodní) peruť pod velením **velitele peruti (Squadron Leader, S/L)**

Čecha Františka Fajtla startuje z vojenského letiště Hornchurch východně od Londýna.

Četař (Flight Sergeant, F/Sgt) Stacey Jones, Brit, je ve žluté sekci, ve Spitfiru MT-A BM 404;

Belgický kapitán (Flight Lieutenant, F/Lt) Baudouin de Hemptinne je v modré sekci, Spitfire MT-T BM 321;

Též v modré sekci je **rotmistr (Sgt) Roland Joffre Ribout, Kanad'an**, ve Spitfiru MT-N BM 138.

14:45 –

64. RAF (mezinárodní) peruť startuje ze základny Hornchurch.

Její osádka tvoří Britové, jeden Rodézan, Belgičané, Norové a jeden Nizozemec.

Přibližně ve **14:45 –**

226. peruť vysílá 6 bombardérů typu Boston ze základny RAF ve Swanton Morley u Norwiche. Posádka je složena z Britů.

15:00 –

Tři peruť Spitfirů mají rendez-vous s pěti Bostony nad Clactonem v Británii. Jeden z bombardérů se musí vrátit krátce po startu s poruchou motoru a další se též vrací s poruchou, dříve než letecká formace dosáhne břehů Francie.

Jakmile se letadla ocitnou nad francouzskou půdou, 36 Spitfirů zaujme ochranné pozice kolem zbylých 4 bombardérů: 313. peruť v 6 700m, 122. peruť v 6 400m a 64. peruť v 6 100m.

15:30 –

Bostony dosáhnou Lille, ale nemohou splnit svůj úkol pro oblačnou pokrývku nad městem.

Otočí se, aby se vrátily do Británie, bezprostředně chráněné 12 Spitfiry 64. peruť, a všechna tato letadla přistanou bezpečně na svých základnách ve Swanton Morley a Hornchurchi kolem 16:30. Ale právě v tom samém okamžiku jsou 313. a 122. peruť napadeny 15 německými Focke Wulfy směřujícími na ně ze směru St.Omer, ve výšce asi 600m nad a za Spitfiry.

Zároveň se na Spitfiry RAF vrhá 6 dalších Focke-Wulfů přilétajících z východního směru od belgického Oostende.

Následuje urputný *dogfight* mezi 24 Spitfiry 122. a 313. peruť a divoce útočícími 21 německými Focke-Wulfy. Pro piloty RAF jsou následky naprosto tragické.

15:50 –

Operace *Circus 157* dospívá ke svému tragickému vyvrcholení nad nerozsáhlou oblastí belgické Heuvelland (vrchoviny) u Kemmelbergu (vrch Kemmel), v blízkosti městeček Dranouter a Poperinge nedaleko města Ypres, a na francouzské hranici poblíž Nieuwkerke. Místní lidé musí hledat bezpečí ve sklepech a ve staveních, vystrašení hlukem a bojem přelétajících stíhaček a ohrožení deštěm nábojů z kulometů umístěných v letadlech. Nicméně mnoho z nich se stává očitými svědky následujících tragických událostí.

Během pouhých 20 minut letecké akrobacie a zuřivých vzdušných bojů v několikasetkilometrové rychlosti jsou navždycky zničeny čtyři mladé životy a několik dalších pilotů se vrací na základny ve Velké Británii se zraněními a s poškozenými přístroji.

Oběti

15:35

Spitfire **F/Sgt Staceyho Jonese** je zasažen téměř okamžitě po zahájení vzdušných bojů mezi Spitfiry a Focke-Wulfy. Jeho letadlo se zřítlí do zahrádky před stavením na Provensteenweg nedaleko Poperinge a pilot nepřežije strašlivý náraz.

Místní vesničan pospíchá na místo tragedie...

Stacey je jenom 22 let stár a za šest dní má jít na dovolenku s bratrem Cliffem, který slouží v britské pozemní armádě. Jeho dopis už je na cestě.

F/Sgt Jones je první ze tří stíhacích pilotů 122. perutě, který přijde o život toto odpoledne. Bohužel je také jediným ze čtyř spojeneckých pilotů padlých během Operace *Circus 157*, který dodnes nemá nejmenší památníček na místě svého fatálního neštěstí.

F/Sgt Jones

Místo neštěstí F/Sgt Jonese na Provensteenweg (Foto Leeuwerck E.)

Jeho Nemesis:

Oberleutnant Klaus Mietusch sestřelil Spitfire F/Sgt Jonese. Je to jeho 18. vítězství. Sam přijde o život v boji 17. září 1944, ve stáří 26 let.

(Foto Roels W.)

15:40 hrs

Sgt Roland Joffre Ribout v modré sekci 122. perutě je napaden dvěma Focke-Wulfy. Čtyři svědkové na zemi sledují, jak vyskakuje ze svého zasaženého Spitfiru ve výšce asi 600m. Jeho padák ale zůstane zavřený; možná letěla jeho stíhačka příliš nízko na to, aby se padák mohl otevřít. Pilot je na místě mrtev.

Místní rolník najde jeho tělo zabořené 20cm hluboko v měkké jarní půdě na poli poblíž Nieuwkerke. Roland je na kolenou v předklonu a s rozpaženými rukama, jeho tělo zdánlivě bez sebemenšího zranění.

Zasažený Spitfire pokračuje v letu a zřítí se do příkopu u Ploegsteertu asi o 1km dále.

F/Sgt Riboutovi je 27 let a je to jeho teprve pátá bojová mise.

Rolandova smrt musí být také strašnou novinkou pro jeho bratrance Sgt George Nadona, který tento osudný den bojuje v červené sekci 122. perutě společně s Rolandem.

Sloužili spolu ve 122. peruti od února 1942. (Sgt Nadon zakončí svou kariéru v RAF v hodnosti B kapitána letectva – F/Lt – v prosinci 1945, se 177 misemi na kontě.)

F/Sgt Ribout

Památník F/Sgt Riboutovi v Ploegsteertu (2007)

Jeho Nemesis:

Spitfire seržanta Ribouta je velmi pravděpodobně sestřelen **Oberfelweblem Hansem Heitmannem** z 26. JG. Ofw Heitmann je později dvakrát zraněn, ale válku přežije.

15:40 hrs

Český velitel 122. perutě (S/L) František Fajtl je jediným z pěti sestřelených pilotů Operace *Circus 157*, který přežije. Opustí místo nouzového přistání svého Spitfíru během 10 minut a podaří se mu prchnout přes Francii, přes masiv Pyrenejí a po internaci ve španělském vězení zpět do Británie k RAF. Během Operace *Circus 157* se mu podaří sestřelit dvě nepřátelské stíhačky, než je přinucen přistát s poškozeným strojem na poli poblíž vesničky Hardifort u Casselu v severní Francii. Jeho Spitfire je prostřelený nepřátelskými zásahy, motor v jednom plameni. Francouzská žena, trhající poblíž trávu pro králíky, mu poskytne civilní ošacení, a tak může Fajtl začít svou tříměsíční anabázi. 20. srpna 1942 konečně přistává v Portreathu ve Velké Británii, v den svých 30. narozenin. Nastoupí znovu jako stíhač u RAF, válku přežije a časem se stane československou leteckou legendou. Zážitky ze svého útěku později barvitě popíše ve své knize 'Sestřelen.'

František Fajtl, velitel 122. perutě

Jeho protivník:

Leutnant Artur Beese sestřelil Spitfire Františka Fajtla, jeho 4. vítězství.

Sám je zabit v boji 6. února 1944, stár 28 let.

15:45 hrs

Mlékař a rolník jsou svědky další letecké katastrofy: sestřelený Spitfire řítící se k zemi ve smrtelné piruetě se zaboří do úpatí vrchu Kemmel tak hluboko, že se až po třech letech, po skončení války konečně podaří vyprostit z hutného modrého jílu jeho vrak a identifikovat pilota stále ještě sedícího za řídicími pákami v pilotní kabině. Jeho jméno je proti předpisům napsáno na vnitřní straně jedné z jeho vysokých kožených leteckých bot, které má stále ještě obuté. Je to 24letý **Sgt Karel Pavlík**, český pilot 313. perutě.

Je možné, že již ve vzduchu byl zasažen svým protivníkem střelou do hlavy a pravděpodobně zemřel na zranění dříve, než se jeho Spitfire vůbec dotkl země.

Tělo pilota je perfektně konzervováno až do r. 1945 neprodyšným jílem polí flanderských.

Sgt Pavlík

Památník Sgt Pavlíkovi – Kemmelberg (1999)

Místo letecké katastrofy Sgt Pavlíka na úpatí Kemmelbergu. (Foto Roels W.)

Jeho Nemesis:

Hauptmann Josef "Pips" Priller sestřelí Spitfire Sgt Karla Pavlíka, jeho 70. vítězství. Je mu 27 let, válku přežije a na účtu má 101 vítězství. 81 z nich jsou Spitfíry, což z něj učiní

jednoho z nejnebezpečnějších soupeřů RAF za 2.světové války.

Kolem **15:45 hrs**

Žádný z pilotů účastnících se *dogfights* v okolí Kemmelbergu neví přesně, co se stalo 33letému **belgickému pilotovi, F/Lt Baudouinovi de Hemptinne**. Je možné, že poskytl pomoc Van den Poelovi, dalšímu belgickému pilotovi 122.perutě, který byl atakován dvěma nepřátelskými Focke-Wulfy. Jisté je, že F/Lt de Hemptinne je během "psí rvačky"

zasažen nepřátelskou střelou do zad, ale i přesto se mu podaří sebrat dostatek síly a umu, aby přistál přistál se svým Spitfirem na farmě De Wulf v blízkosti vesnice Dranouter. Když je nalezen místními rolníky, vypadá De Hemptinne na první pohled nezraněn, . Naneštěstí už ale mrtvému pilotovi není pomoci.

Havarovaný Spitfire F/Lt de Hemptinna po přistání na farmě De Wulf

*F/Lt de Hemptinne
(Foto Muzeum války Brusel)*

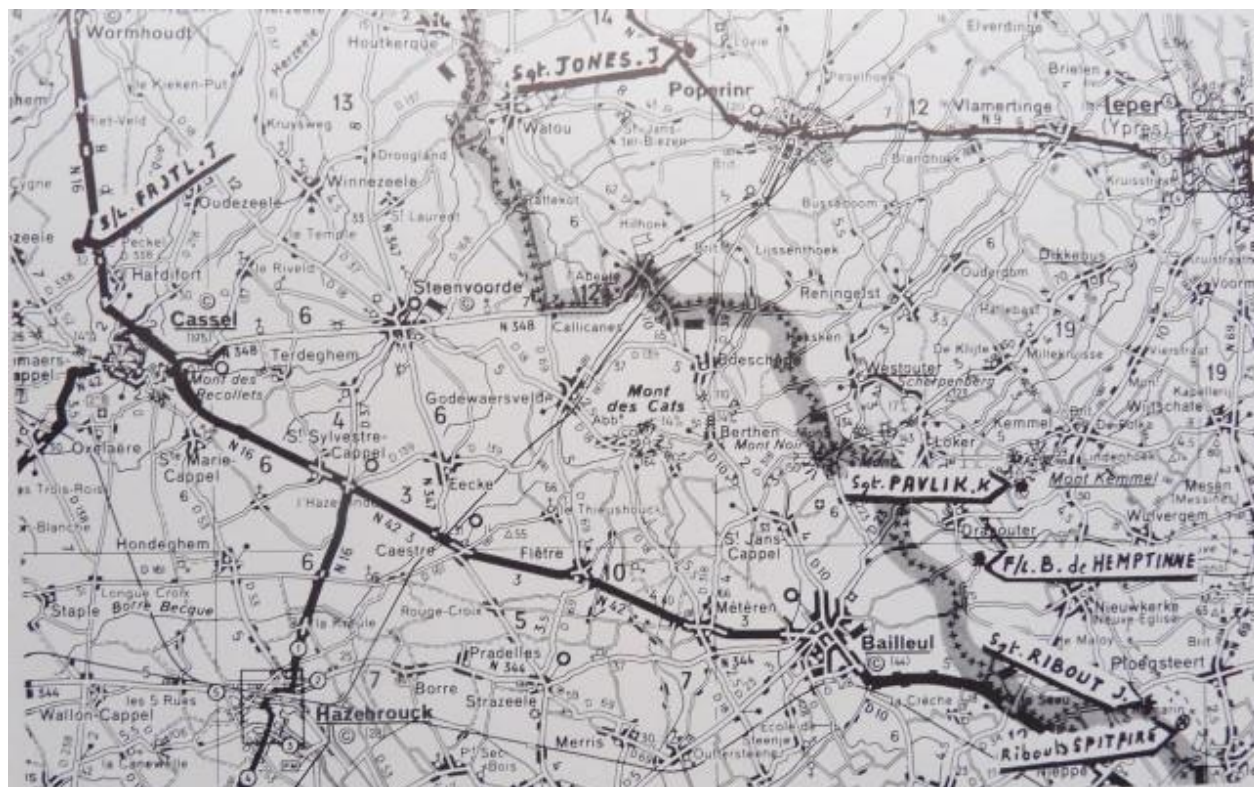
Památník F/Lt de Hemptinnovi, Dranouter(1992)

Jeho Nemesis:

Hauptmann Johannes Seifert pravděpodobně sestřelil F/Lt de Hemptinne, jeho 33. vítězství. Sám je zabit v boji 25. listopadu 1943, ve stáří 28let.

(Foto Roels W.)

Mapa leteckých havárií Operace Circus 157. (Vandenameele A.)

Sčítání ztrát:

Večer 5. května 1942 letecká základna v Hornchurchi sumarizuje chmurné výsledky Operace *Circus 157*:

5 pohřešovaných Spitfirů v nichž čtyři piloti pravděpodobně přišli o život v boji a pátý je stále nezvěstný.

313. peruť sestřelila najisto jednoho nepřátelského Focke-Wulfa a 2 pravděpodobně, a 122. peruť si započítala jednu najisto zničenou nepřátelskou stíhačku, jednu pravděpodobně a jednu poškozenou.

V porovnání je materiální škoda Hornchurchu následující:

122. peruť - 4 Spitfiry pohřešované, 3 Spitfiry poškozené,

313. peruť - 1 Spitfire pohřešovaný a 2 poškozené.

=====

Epilog:

Tři piloti padlí v Operaci *Circus 157* – Sgt Roland Joffre Ribout, F/Sgt Stacey Jones a F/Lt Baudouin De Hemptinne jsou pořbeni s vojenskými poctami německými vojáky nedlouho po 5. květnu 1942 na válečném britském vojenském hřbitově Ypres Town Extension CWGC.

Kříž nad hrobem Baudouina De Hemptinne nese nápis “Neznámý britský voják,” protože pilot nemá u sebe jediný předmět, s jehož pomocí by mohla být zjištěna jeho totožnost (kdyby padl do rukou nepřítele a byl identifikován, jeho rodina by mohla být perzekvována). Jeho tělo je po skončení války exhumováno, identifikováno a znovu pohřbeno na čestném hřbitově belgických vojenských pilotů v Evere.

Sgt RAF Pavlík, identifikovaný po vyproštění z jilu v květnu 1945, je s vojenskými poctami pohřben vedle svých spolubojovníků z Operace *Circus 157* na vojenském hřbitově Ypres Town Extension CWGC. Jeho rodina v Československu ale téměř půl století nemá tušení, kde se jeho hrob nachází.

Šťastným řízením osudu napíše dva belgičtí letečtí historici knihu *Circus 157*, která vyjde v r. 1987. Její recenze se o několik let později náhodou objeví v českém měsíčníku *Letectví a kosmonautika*, který se shodou okolností dostane do rukou o 20 let mladší sestře Karla Pavlíka... A Anny nakonec jako první z rodiny Sgt Pavlíka navštíví jeho hrob v Ypres – v r. 1991!

Motor a zbytky Spitfiry Sgt Pavlíka zůstanou pohřbené na pastvině pod vrstvou jilu až do r. 1997, kdy jsou vykopány skupinkou místních leteckých archeologů.

50 a více let po tragickém finále Operace *Circus 157* jsou třem statečným padlým pilotům postupně postaveny památníky:

Památník F/Lt Baudouina de Hemptinne je odhalen jako první – 5. května 1992 poblíž kostela v městečku Dranouter.

Pěkný žulový památník Sgt Karla Pavlíka je slavnostně odhalen 28. srpna 1999 poblíž místa zřícení jeho Spitfiru na úpatí Kemmelbergu. Kolem něj jsou vysazeny tři lípy.

Památník Sgt Rolanda Joffre Ribouta je odhalen v r. 2007, rovněž nedaleko místa dopadu jeho Spitfiru v příkopu mezi městečky Ploegsteert a Nieuwkerke.

Pouze Sgt Stacey Jones dál trpělivě čeká na památník, který by připomněl jeho hrdinskou smrt v boji.

Ani jeden z těchto statečných pilotů RAF není zapomenut!

Bojovali obětavě a padli v bitvě i proto, abychom my dnes mohli žít svobodně.

RAF Operaci Circus 157 si proto připomínáme každý rok 5.května při pietní slavnosti na vojenském hřbitově Ypres Town Extension CWGC, po níž následuje účast a položení věnců při tradičním pietním ceremoniálu Last Post pod Meninskou bránou v Ypres – největším památníkem padlých Britského společenství v 1.světové válce.

Vojenský hřbitov Ypres Town Extension CWGC s hroby pilotů padlých v RAF Operaci Circus 157. Mezera mezi náhrobky označuje místo, kde byl původně pohřben F/Lt De Hemptinne.

Čest jejich památce!

Milena Kolaříková-Lock BA a Chris Lock
www.lestweforgettours.com